СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 281. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 2-го грудня, 1936. — VOL. XLIV. No. 281. Jersey City, N. J., Wednesday, December 2, 1936. THREE CENTS

ПРЕЗИДЕНТА ВИТАЮТЬ ОВАЦІЙНО В БУЕНОС АЙРЕСІ

БУЕНОС АЙРЕС (Арґентина). — Президент Рузвелт приїхав у понеділок на американськім военнім кружляку „Індіянаполис" до столиці Арґентини на Міжамериканську Конференцію для Вдержання Миру.

За кожним разом, як президент переїжджав улицями міста, його витали величезні юрби народа, що доходили до соток тисяч осіб. Найбільше витали його, як він вийшов з лодки, вступив на арґентинську землю та привитався з Аґустіном Хустом, президентом Арґентини, називаючи його по еспански: „Мі аміґо" (мій приятелю).

Коли автомобіль з президентом виїжджав з брами доків, юрба проломала кордон поліції й ґренадирів, щоб дістатися ближче до Рузвелта. Як Рузвелт їхав улицями міста, його обкидали цвітами.

ВОЕННІ ПРИГОТУВАННЯ.

ВАШИНҐТОН. — Як президент Рузвелт повернеться з мирової конференції в Буенос Айресі, його одним з перших актів буде припоручити департаментові фльоти починати будову двох нових военних кораблів для американської фльоти, згідно з ухвалою останньої сесії конґресу.

Мають побудувати кораблі першої величини. Кожний з них має коштувати по 50 міліонів долярів. Величина гармат, що їх на них осадять, буде залежати від величини гармат, які Японія осадить на своїх нових военних кораблях.

У понеділок спущено в бруклинських доках военної фльоти новий кружляк „Бруклин". Має він 10,000 тон містоти.

Майор Оскар Вестовер, начальник летничого корпусу американської армії, говорив у своїй промові перед Краевим Летничим Союзом у Шікаґо, що американська летнича служба слаба.

Секретар війни Вудринґ каже, що американський уряд виготовляє плян мобілізації цивільного населення на випадок війни.

БОРОТЬБА УРЯДУ ПРОТИ РЕКЕТІРСТВ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ.—Міський уряд розвязав скадрону поліції, призначену для боротьби проти розпусти, а замісць цього визначив комітет з 6 священиків ріжних віроісповідань для кампанії проти розпусти.

Поліційний департамент у місті Ню Йорку почав кампанію проти рекету популярного там стереження автомобілів. Комісар поліції приказав поліції очистити улиці міста з таких рекетірів до 20 днів. Міські радні збираються ухвалити для цеї боротьби відповідний закон, на основі котрого будуть карати тюрмою таких рекетірів.

АРЕШТУВАННЯ ҐУБЕРНАТОРА СТЕЙТУ.

РУТЛЕНД (Вермонт). — На приказ стейтової прокураторії арештовано тут Чарлза М. Смита, ґубернатора цього стейту, за те, що як директор „Рутленд Марбел Сейвинґз Бенк" укривав крадіж фондів з банку.

Прокуратор каже, що ґубернатор укрив крадіжі на суму 250,000 долярів.

ЗА УНЕВАЖНЕННЯ ГОРОЖАНСТВА.

НЮ ЙОРК. — Федеральний департамент праці почав у федеральнім суді в Бруклині 63 процеси за уневажнення горожанства, добутого незаконними способами.

У кожнім випадку уряд дозволить пізваному доказати правильність своїх горожанських паперів упродовж 60 днів.

ПІДВИЩАЮТЬ ЗАПЛАТУ РОБІТНИКАМ.

ШІКАҐО. — Підприемство „Інтернашенел Гарвестер Ко.", що виробляє рільничі машини, оголосило піднесення робітничої заплати. Каже, що всі робітники дістануть 5% підвишки від погодинної заплати та що це буде коштувати підприемство 5 міліонів 500 тисяч долярів на рік.

БАЛЬОН НОТУЄ ТЕМПЕРАТУРУ НА ВИСОТІ 50,000 СТІП.

КЕМБРИДЖ (Месечусетс). — Обсерваторія погоди в Гарвардськім університеті вислала бальон для ствердження температури на великій висоті. Бальон випущено в 5-тій годині рано, коли надворі було ще темно. Бальон дістався на висоту 50,000 стіп, а поміщені на ньому інструменти занотували температуру 77 ступнів Фаренгайта понижче зера.

Обсерваторія погоди каже, що ствердження температури на такій висоті помічне для бюра при вгадуванню погоди. Вилет бальона замітний тим, що це вперше пущено такий бальон у темноті. Досі пускали бальони на висоту лиш у день, бо на вищій висоті великий холод заморожував інструменти. Тепер один учений придумав інструменти, що не замерзають при найнижчій температурі.

НАЗИВАЄ УНІВЕРСИТЕТ ГНІЗДОМ КОМУНІЗМУ.

Сенатор стейту Ню Йорк, Джан МекНабов, предсідник вибраного стейтовою леґіслятурою комітету для розсліду комунізму в публичних школах і колеґіях стейту Ню Йорк, виступив з публичним закидсм, що Корнельський університет є центром революційної комуністичної пропаґанди. Д-р Ливинґстон Фаранд, президент того університету, в публичній заяві висміває закид сенатора, кажучи, що це абсурд.

НІМЕЧЧИНА СИЛЬНІША ТЕПЕР ВІЙСЬКОВО НІЖ У 1914 РОЦІ.

Так висказався про німецьку армію міністер летництва Герман Ґерінґ. І додав, що є тепер сильніша тому, що парлямент не пхає пальців до справ армії, як це було до часу світової війни. Тепер, казав він, правлять Німеччиною „люди чести", що знають пошанувати армію. Так говорив Ґерінґ до німецьких селян, вважаючи їх за найкращу підставу армії.

АРЕШТУВАЛИ ВІЙТА ЗА КРАДІЖ.

У звязку з вломом до каси громадського уряду в Росільній, пов. Надвірна, арештували на доручення слідчого судді війта цієї громади, Йосифа Зубика, під замітом крадіжу з каси 2,680 зл. Зубика відставили до судової вязниці в Станиславові.

АРЕШТУВАЛИ БУРМИСТРА В ЗАЛІЩИКАХ.

У звязку з надужиттям в міській управі в Заліщиках приїхала до Заліщик судова комісія, зложена з слідчого судді д-ра Дараха і віцепрокуратора окр. суду в Чорткові Т. Рада. Після переслухання арештовано й відставлено до суду в Чорткові бурмистра Стефана Гебду і касієрку Анну Гафнер.

ЗА ВБИВСТВО БРАТА.

В селі Лопушні, бобрецького повіту, Парашка Макушак поділила між свої діти ввесь маеток і свому найстаршому синові Іванові записала ціле обійстя та 3 морґи ґрунту. Одначе згода тревала дуже коротко, бо як Іван Макушак оженився і прийшла до хати невістка, почалася ворожнеча між матірю і сином та його жінкою. Почалися сварки й бійки і мати підбунтувала двох молодших братів, Михайла і Дмитра, щоби били старшого брата Івана та недопускала до вживання ґрунту. Дня 14. 7. ц. р. у часі, як Іван Макушак чистив лен у стодолі, впала туди мати Парашка і брати Михайло та Дмитро і почалася бійка, в часі якої Іван Макушак так тяжко ранив косою в праве рамя свого брата Дмитра, що він 4 дні пізніше помер у шпиталі у Львові. За те відповідав тепер Іван перед окружним карним трибуналом у Львові. Трибунал приймив оборону обвинуваченого, що він не хотів убити, тільки боронився, і засудив його на рік вязниці та почислив йому ввесь слідчий арешт.

ПРОВІДНИК СЛОВАКІВ ПРОТИ УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ У ПРЯШІВЩИНІ.

У Братиславі відбулося засідання виконного комітету словацької народньої партії. Засідання відкрив пос. о. Ґлінка, підкреслюючи, що його партія гостро виступить проти теперішього чеського уряду. Далі провідник словаків виступав проти українських шкіл у Пряшівщині, яка, як відомо, прилучена до Словаччини. Тепер учать там української мови у 80 школах, що о. Ґлінці дуже не подобається. Свій шовінізм боронив о. Ґлінка тим, що — мовляв — чехи швидше перемінять українські школи на чеські, ніж словацькі! — Також цікавий арґумент!

БЮТЬ ЖИДАМ ВІКНА.

В Петранці, пов. Калуш, вибили невідомі справники всі шиби в домах двох місцевих жидів, Фішля Гофмана і Лейзора Ербера. Під замітом вибиття шиб поліція арештувала Івана Каратинка, Степана Срібняка, Гаврила Федорова, Миколу Лукача, Михайла Шпака і Василя Кульчака. Арештованих відставили до городського суду в Калуші.

ЦІННИЙ НАБУТОК МУЗЕЮ Н. Т. Ш.

Музей Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові дістав на днях у дарі від американських українців теракотове погруддя Т. Шевченка роботи нашого найбільшого сучасного різьбаря, Олександра Ахипенка, мистця світової слави і творця модерного напрямку у плястиці. За цей цінний дар, що його можна буде оглядати тепер на виставі АНУМ-у у Музею НТШ, Управа цьогож Музею складає нашим заморським землякам щиру подяку. — („Діло").

НОВА ФІЛЬМА ДЕСЛАВА.

Наш земляк Е. Деслав зробив до спілки з Жаком Дароа у Парижі нову фільму „Війна хлопчиків" на підставі повісти письменика Люї Перґо. Дія фільми відбувається на Рівієрі, де роблено знимки. Йде тут про боротьбу двох сусідських громад, з яких одна плекає виноград і потребує багато сонця, друга капусту і потребує дощу. Діти з обох сіл ведуть війну; ті, що в бійці тратять ґудзики, йдуть у полон, бо штанці їм злітають. Провідник одної громади взявся на хитрощі і вислав своє військо без одежі так, що ворог не може здобути ґудзиків. Фільма має успіх.

ЖАХЛИВА ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА ПІД ВАРШАВОЮ.

Під Варшавою скоїлась на перехрестю підміських залізничих ліній із лінією Варшава—Радом жахлива катастрофа, а саме один електричний підміський поїзд наїхав на другий, що чекав на переїзд поїзду до Радома. Наслідки зудару були страшні. Зпід поломаних ваґонів, що ними їхала переважно шкільна молодь, видобуло рятункове поготівля 20 осіб важко ранених і 4 трупи. В шпиталі померла ще одна особа. Покищо невідомо, яка була причина цієї жахливої катастрофи.

ДИТЯЧІ УКРАЇНСЬКІ ШАПКИ І СТШЕЛЬЦИ.

В селі Будилові в Козівщині (пов. Бережани) малі хлопці носять шапки т. зв. мазепинки. Це не сподобалося тамошнім стшельцам і вони почали зривати дітям шапки з голови. Так сталося і 19. квітня ц. р., в Провідну неділю, коли маса людей ішла або верталась із цвинтаря. Гостинцем ішов м. ін. ученик II. кл. Михась Манащук, що стрінувся з кількома стшельцами з Адамом Ґлуфкою на чолі. Ґлуфка зірвав хлопчині шапку і не хотів віддати. Хлопець побіг з плачем, а стрінувши по дорозі свого сусіда Івана Горбачевського, просив його, щоб він поміг йому відобрати шапку. З цієї причини повстала бійка, в якій легко потурбовано Адама Ґлуфку. Місцева поліція зробила донесення до прокуратури в Бережанах і подала, що це сталося з причини „розполітикованих русинів" та що вони побили поляка Адама Ґлуфку. Дня 22. серпня ц. р. відбулася перед окружним судом у Бережанах розправа проти Івана Горбачевського і ще 12 товаришів, обвинувачених за проступок з арт. 163 к. з. (збіговище), де засудили двох по 10 місяців, 8-мох по 8 місяців і 3-ох по 6 місяців вязниці. Обвинувачені внесли апеляцію і тепер відбулась апеляційна розправа у Львові. Апеляційний суд затвердив присуд 1. суду, тільки завісив обвинуваченим кару на 5 літ.

ЗЛОВЖИВАННЯ УПРАВИТЕЛЬКИ ПОШТИ.

Перед апеляційним трибуналом у Львові відбулася розправа проти 29-літньої С. Вокерманівної, управительки поштової аґенції у Бродках, яка присвоїла собі 3,892 зл. і 83 сот. Суд засудив її на кару півтора року безоглядної вязниці.

ВИНАЙМАЮТЬ ОБРАЗИ.

НЮ ЙОРК. — Малярська „Іст Ривер Ґалері" почала виконувати свій плян позичати олійні образи на місяць за арендною оплатою.

Кошт позичення образу виносить від 4 до 6 долярів на місяць. Декотрі образи належать до підприємства, декотрі до приватних власників, а декотрі до самих малярів. Вартість тих образів виносить від 100 до 600 долярів за один.

ВІДЛОЖЕННЯ ЕСПАНСЬКОЇ СКАРГИ.

ЖЕНЕВА. — Ліґа Націй відложила на неозначений час скаргу лівого еспанського уряду на Німеччину й Італію, що вони визнали уряд ґен. Франка. Про це відсунення постарались Анґлія і Франція з огляду на нинішні надзвичайно напружені відносини.

ПРОЦЕС ЗА ПРИНАЛЕЖНІСТЬ ДО О. У. Н.

РЯШІВ (Західня Галичина). — У Ряшеві перед лавою присяглих відбулася розправа проти Володимира Кобільника, абсольвента медицини, за приналежність до Орґанізації Українських Націоналістів. Обвинувачували його в тому, що на терені березівського повіту, в Яблонній Руській і Павлокомі, своею діяльністю нарушував публичний спокій та причинився до тертя на національному підложжі. Ревізія в його помешканні в Кракові і в домі його матери в Дрогобичі дала обтяжуючі матеріяли. На розправі відчитано його реферати, які були революційного духа і таврували угоду з поляками. У висліді розправи засуджено Кобільника на три роки тюрми.

РЕВІЗІЇ И АРЕШТУВАННЯ.

ЛЬВІВ. — Бережанська поліція перевела в ночі з 1 на 2 листопаду ц. р. ревізію в домі Куськових у Лапшині та арештувала двох братів, Миколу і Осипа Куськових. Дня 4 листопаду арештовано крамаря Ів. Демкова та відставлено на поліційну станицю в Потуторах.

АНТИСЕМІТИЗМ У ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА. — Орґанізація польських адвокатів у Варшаві на своїм засіданню, на якім були присутні 1,000 адвокатів, гарячо дебатувала над тим, щоб не допускати до цеї професії жидів-адвокатів, аж доки їх число не осягне належної пропорції до жидівського населення. Внесок піддано під голосування, але він перепав. 400 голосували, щоб жидів не допускати до адвокатури, а 600, щоб залишити все по старому. Тоді 400 адвокатів для протесту вийшли з салі нарад.

ПРОТИПОЛЬСЬКІ ПРОТЕСТИ В НІМЕЧЧИНІ.

БЕРЛІН. — Ціла німецька преса містить гострі протести проти польського засуду 49 молодих німців з Катовиць, які нібито вели шкідливу роботу для Польщі в користь Німеччини. Двох з них засуджено на два і пів року тюрми, 17 на півтора року, 8 дістали по вісім місяців, а малолітніх віддано до дому поправи.

НІМЦІ НА РОЗДОРІЖЖІ.

БЕРЛІН. — Німецька загранична політика, яка впродовж останніх кількох літ осягнула небувалі успіхи, тепер, внаслідок недавно заключеного з Японією протикомуністичного пакту, почувається трохи роздвоєною і неспокійною. Бо через зближення з Японією Німеччина охолодила до себе Анґлію. Як стверджують самі німецькі часописи, тепер формується в Европі такий сам протинімецький бльок, як у 1914 році, що довів Німеччину до програної війни.

ІТАЛІЙСЬКО-ЯПОНСЬКІ ПЕРЕГОВОРИ.

ТОКІО. — Між японським і італійським урядом прийшло до сповидно незначного порозуміння, на основі якого японський уряд перемінив своє бувше посольство в Адіс Абабі на звичайний консулят, чим фактично ствердив нинішній стан, себто підбій Етіопії Італією; а італійський уряд зробив подібне в Манджурії, де утворив свій ґенеральний консулят. Італійська преса цій події надає великого розголосу, з чого незадоволена Японія, яка боїться, що занадто велике зближення з Італією відчужить її від Анґлії.

БОРОТЬБА ЗА МАДРИД ПРОДОВЖУЄТЬСЯ.

МАДРИД. — Боротьба за столицю Еспанії далі продовжується. Після перерви революційні гармати і літаки почали далі бомбардувати місто. Одна четвертина міста вже в руїнах. Нарід ховається по пивницях, а найбільше по підземних залізницях. Проте є багато вбитих. Кидаються ріжні недуги. На пропозицію лівих, щоб заперестати боротьбу, аж доки не заберуть населення з міста, революціонери не згодились. Червоні загони ставлять завзятий опір. У деяких місцях перейшли в наступ. Ходять чутки, що Совєти шлють лівим нових сто тенків.

АНГЛІЙСЬКИЙ КАБІНЕТ МІНІСТРІВ ПРОТИ КОРОЛЯ.

ЛОНДОН.—В нинішній тяжкий політичний час Англія має клопіт зі своїм монархом, що хоче женитись із звичайною жінкою, два рази розведеною, ще й до того чужинкою і два роки старшою від нього. Проти цеї женячки в першій мірі виступає сам кабінет міністрів. Усі англійські політичні партії заключили умову, що в справі королівської любовної історії будуть виступати солідарно й не будуть використовувати цього, щоб себе взаїмно поваловати, тільки щоб здержати короля від цього кроку.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПРОВІРМО НАШ ПОСТУП

Минув час, коли можна було доходити до наших людей в Америці тільки благанням, мольбами і заклинанням, щоб їх зрушити думати трохи серіозніше про громадську справу. Сьогодні свідома людина вважає малощо не зневагою, коли її припрошується до громадського діла. Вона розуміє, що є частиною громадянства, що добро громадянства це її власне добро, що громадянство це — вона.

Ось у такий спосіб глядімо ми й на те громадське моральне й матеріяльне добро, що є нагромаджене в У. Н. Союзі. Ніхто з українців чи українок не робить нікому ніякої ласки, коли вписується до У. Н. Союзу і коли притягає до нього нових членів. Бо хто так робить, виявляє наглядно тільки одно, а саме, що він є свідомою, розумною, чесною і патріотичною людиною.

Скаже дехто: А якжеж то може бути, щоб на таку чисельну українську іміґрацію було таке мале число таких свідомих, що розумілиб, що їх місце є в У. Н. Союзі? На це не тяжко відповісти. Бо скільки то було на 40 міліонів українців таких, що розуміли, що їм треба було ставати в бойові ряди за українську державність? Відповідаючи на це, дамо заразом відповідь і на те, чому не вдержалась наша державність, як і вияснимо, чому ми далі в неволі. Та гіркий досвід може вкінці вже навчив нас дечого. Віримо, що так є в краю. Але не знаємо, на скільки ми поступили під тим оглядом в Америці. Тому хочемо цей поступ зміритти. І то тим способом, що хочемо переконатися, скільки є в нас тепер таких свідомих сил, що поставлять собі за тверду ціль: за всяку ціну скріпити У. Н. Союз новою, свіжою і молодою кровю. Не знаємо, скільки буде в тім нашім змаганню нових, молодих працівників. Але числимо тут певно на наших старих ветеранів, на тих запеклих наших народніх працівників, що дійсно щиро вірять в У. Н. Союз і його велику ідею, що вважають той наш У. Н. Союз своєю власною душею і своїм власним здобутком.

Може дехто здивуватися, чому це ми так запрягаємо аж „ветеранів" до праці в користь У. Н. Союзу, коли все в порядку, коли пишеться, що У. Н. Союз найбагатша наша орґанізація і т. д. Отже й на те відповімо. Скріпляємо У. Н. Союз так завзято тепер тому, що саме тепер він уявляє собою якнайбільшу притягаючу силу. Саме тепер лекше затягнути до нього менше свідомих, або й цілком несвідомих наших братів і сестер. А притягаючи і тих до української родини, скріпляємо тим і українство в Америці. А це останнє є дуже важне для нашої іміґрації, як і для української справи.

Д-р Остап Грицай.

ЯК МУРИН ПЕРЕМІГ НАПОЛЕОНА

Історична казка для розумних людей.

Це було тому вже більш, ніж сто літ і таки у вашій стороні, американські брати, а саме на острові **Гаїті** або **Санто Домінґо,** що в ту епоху не творив ще двох **незалежних републик так, як тепер,** а був під зверхністю Франції як приналежна до неї кольонія. Тоді тим островом правили французькі ґубернатори, з яких одні були кращі, а другі суворіші, один же між ними відзначався тим, що пристрасно любив читати книжки і мав у своїй резиденції велику бібліотеку. І була в його палаті очевидно численна служба, підібрана здебільша з муринів, як властивих мешканців того розкішного своєю плодовитістю острова, а між ними пятнацять-літній хлопець, іменем **Десалін,** якого завданням була держати в ладі книжки в бібліотеці ґубернатора. Ну, і наш ніґрик не був до роботи лінивий. Він, хоч і не вмів читати, то всетаки пильнував доручених його опіці книжок як треба, обтирав їх дбайливо з пороху і вважав на те, щоб кожна знаходилась в кожен час на призначенім їй у бібліотеці місці. А притім малий Десалін час до часу вибирав собі з ґубернаторських книжок одну зтих, що були з малюнками, сідав собі з нею десь у кутку і розглядав. Дивився він тут очевидно тільки на малюнки, бо читати ще не навчив його ніхто, але малюнки для тямучої голови це теж своєрідне письмо, особливож для такої цікавої головки, яка була в тієї дитини гаїтівської землі. А випадок хотів, що той французький ґубернатор мав у своїй бібліотеці головно книжки історичного та політичного змісту, через що наш гаїтівець, роздивляючи панські книжки з картинами, не раз і не два бачив малюнки цісарів і королів з коронами на голові та зі скиптром у руках. І бачив він тут лицарів у панцирях і з могутніми мечами. І певно якісь картини боїв, де один ряд лицарів наступав на других, а з мурів обложених міст стріляли їх оборонці до напасників, а десь на овидах горіли підпалені ворогом оселі. Все те і багацько такого іншого бачив муринський юначок на малюнках у таємничих книгах. І от він замісць бігти над море дивитися, як до пристані в Порт-о-Пренс припливають французькі та анґлійські кораблі, і як над небосяжними верхами Мон ді Діябль линуть млисті серпанки, або як у гущі пурпурних орхідей стрибають з усіх усюдів зелені як смараґд або веселкові краски ящірки, роздумував десь на самоті над тими малюнками.

Може ось подобались йому зубчасті корони на головах чужинецьких володарів і він мріяв про те, якби то така корона виглядала на його кучерявій головці? А може його захоплювали малюнки геройських боїв у минулому, і він промишляв над тим, якто узброєні ватаги чужинців наступали і на рідний йому остров.

Але згодом Десалін не вдоволювався тільки тим, що міг крадькома розглядати собі ґубернаторські книжки. Він за всяку ціну рішився навчитись читати, і довершив того у допомозі одного духовника із Сан Домінґо. І щойно тоді почав він з усією насолодою та з рідкою у мурина увагою розкошувати книжками французького ґубернатора, особливож після того, як той книголюбний достойник згодом помер, а його наслідник полишеними книжками не турбувався цілком, лишаючи їх у повні на опіку вже двацятькілька-літнього Десаліна.

А ті книжки, як уже сказано, були здебільша історичного, політичного та економічного змісту, достроюючись таким чином гідно до духа тієї пропамятної епохи.

Бо це епоха великої французької революції, а далі **Наполеона Бонапарте,** отже епоха, що з історичного, політичного та економічного погляду почала перетворювати февдальший досі світ у дусі нового часу.

І це тепер Десалін зрозумів гаразд, добувши собі на основі цілого ряду прочитаних ним книжок таке знання історії та політичних обставин у минувшині і в теперішности, і таке знання економічних умовин життя як одної зоснов державного ладу, що з цього погляду чудував і найбільш освічених европейців.

Значить:

Його колишні самотні хвилі як панського козачка в бібліотеці ґубернатора не пропали даром. Але те велике знання, що його він собі завдяки тій бібліотеці добув, це було далеко не все з того, до чого йому мудрі книжки в майбутньому допомогли.

Так — далеко не все!

Бо це вже доля його країни хотіла так, що Десалінові не було призначене ні лишитися закріпощеним мурином, ні обмежитись на читання книжок з французької бібліотеки, а стати великим ватажком свойого народу в його визвольній боротьбі та добути собі так — що за химера долі! — і цісарської корони... Оце ось після того, як у потрясаючім усім світом хаосі французької революції Конвент в р. 1794 проголосив знесення невільництва у французьких кольоніях і всіх тубильців тут зрівняно щодо прав з европейцями, то й на острові Гаїті почався революційний рух, спрямований у першій мірі проти французьких плянтаторів. Їм тубильці не хотіли більш служити, нехай і як вільні люди, а намагалися тепер прогнати всіх чужинців геть. Тоді то й настали тут криваві розрухи, повні страхіть безпощадної боротьби — змальовані між іншим ґеніяльним німецьким поетом **Г. Кляйстом** у його новелі **„Ді Ферльобунґ ін Ст. Домінґо"** (Заручини на острові Сан Домінґо) — і виднигнувсь як перший великий герой визвольних змагань на Гаїті — мурин **Тусен Лювертір** (1746—1803). Він колишній невільник і чорнороб, добувши волі, згуртував біля себе таку силу людей, що зміг при їх допомозі забезпечити остров від зазіхань пожадливих анґлійців. А далі і проти Франції зважився виступити настільки, що висланників її Директорії та всіх франкофілів між населенням примусив покинути остров геть, після чого взявся правити островом самостійно як його суверенний президент. І тут Тусен Лювертір виявив таку залізну руку і таку неподатливість щодо Франції, яка ще завжди не хотіла відрікатися свойого суверенітету відносно острова Гаїті, що Наполеон — вже тоді як перший консуль, властивий пан Франції — бачив себе примушеним збройною силою принукати його до послуху. — **„Того зворохобленого раба треба гаразд вигарататиі!"** — сказав Наполеон у відповідь на доклад директоріяльної комісії у справі починів Лювертіра, і він вислав туди армію в числі 25,000 чоловіка під проводом свойого шваґра, **ген. Леклерка,** з тим, щоб привернути тут суверенітет Франції, але спершу в мировій дорозі, значить, пробуючи відповідних договорів зі „зворохобленим рабом". Але, на жаль, — зворохоблений Лювертір, що так сміливо зважився проголосити самостійність гаїтівського острова, не заляхся занадто ні громової лайки консуля Франції, ні армії ґен. Леклерка, а навпаки, загрозив, що коли французи не заберуться з острова геть, то він його знищить до тла, так, що з людських осель тут не лишиться ні сліду.

І от саме тоді являється на овиді тієї визвольної боротьби — Десалін як один з найвизначніший союзників Лювертіра.

І починається тепер жорстокий і непримирний бій між Францією і Гаїті, між Европою і світом чорних, між Наполеоном і мурином. Бій, який нині трохи пригадує нам щойно розіграну боротьбу Італії з Етіопією, та тільки з тією ріжницею, що тоді островом Гаїті не проводив такий нікчемний слабодух, як Гайле Селязіє, а герой Лювертір, а далі герой Десалін.

Правда, — з Лювертіром порадили собі французи так, що, діставши його підступом у свої руки, вивезли його потаємно до Франції, де він уже в р. 1803 в місті Безансон помер (як кажуть, зпричини „воздуха", до якого не міг привикнути. Але чи те слово у словарі Наполеона не означало припадком чогось цілком іншого — він же земляк Борджів! — про те вже французькі історики не пишуть нічого). Але саме тоді, як не стало Лювертіра, керму революційної боротьби перебирає у свої руки Десалін. Тепер він собі пригадав гаразд усіх тих героїв, усі ті визвольні боротьби, що про них він начитавсь у книгах французького ґубернатора. І знав він також історію самого Наполеона в першій епосі його починів, і все те стало тепер для нього могутнім товчком до **видержання в боротьбі** з французькими наїзниками. А до того причинилась іще й доля островів **Мартініки і Ґваделюпи,** теж залежних від Франції, а тоді зворохоблених таксамо, як і Гаїті. Туди вислав ґен. Леклерк як пацифікатора **ґен. Рішпанза,** який у потоках крови привернув суверенітет Франції, але притім сам переплатив життям своє довершення. А та обставина, що на згаданих островах переможці скасували закон Конвенту про знесення невільництва і таксамо закон про рівноправність чорних з білим населенням, привертаючи тим часи варварського минулого, де пан плянтатор міг собі муринів катувати і мордувати до вподоби, стала безпосереднім приводом до дальшої боротьби на Гаїті. Поправді ґен. Леклерк „запевнював" Десаліна, що Франція не нарушить на Гаїті ніяких революцією проголошених законів; і „запевнював" Десаліна і про те, що таж сама Франція буде респектувати визвольні здобутки Лювертіра з усією пошаною для того „знаменитого мужа".

Але щож — Десалін не вірив. Він теж не вірив у ніяку згоду з наїзником. І тому завзявся прогнати французів з Гаїті. Він цього доконав усецило і незабаром, звязавшися притім занґлійцями, яких зобовязав на основі потаємного договору доставляти йому зброю і муніцію, хоч цей договір був складений ним так, що після покінчення боротьби анґлійці — не одержали нічого. І от, коли після смерти Леклерка, що помер 1802 р., його наслідником став ґенерал Рошамбо, який намагався звоювати наш остров при допомозі лютих жорстокостей, Десалін при допомозі ласих на добичу анґлійців повів боротьбу з ним так енерґійно і так щасливо, що Рошамбо зі страху, щоб мурини за кару за його жорстокість, діставши його в свої руки, не замучили, так, як він їх мучив, піддався в грудні 1803 р. анґлійському ґенералові, лордові Ґудові. А Наполеон, числячи опісля жертви тієї, програної ним ущерть війни, побачив, що на острові Гаїті стратив дурно 35,000 жовнірів та 12,000 моряків.

Десалін же, добувши такої блискучої перемоги над Наполеоном, приняв у 1804 р. ти**тул цісаря** і засів на престолі освободженої Гаїті як **Яков І.**

От вам і моя казка, добрі люди!

ЯК „ЖИВУТЬ" У СОВЕТАХ?

(Із загребського щоденника „Грватска Стража", ч. 249, з 1936 р.).

Після 20-літнього побуту у Росії вернувся Данило Іветич, родом із Мостара (головне місто у Герцеґовині), з жінкою московкою та двома дітьми. Тих двацять літ жив в Одесі, на Кавказі, в Ленінграді, Владивостоці, на Сибірі. Працював по фабриках. З фаху він боднар.

На питання, як є в Большевії, відповів:

— Дуже зле і я дякую Богу тай моя жінка, що ми вирвалися з того пекла.

Як платять там робітникові?

— Звичайний робітник має вісім рублів денно. Інтеліґентний 300 до 500 рублів місячно. Та як це мало, пізнати з цін. Найгірше мешкання платиться 20 рублів місячно. Білий хліб 2 фунти два рублі, масло 19 рублів за 2 фунти, вепровина 10 рублів, найгірша ковбаса 12 р., вепрова ковбаса ліпша 18 р., десять яєць 5 р. Черевики, які можна дістати лише в одній крамниці в Одесі, коштують 106 рублів. Можна їх поносити всього два місяці, потім треба викинути. Робітничий одяг 195 р. За дитину, що була хора і я мусів віддати її до санаторії „Белий Цветок", прийшлося мені заплатити 500 рублів місячно. Як дітей погано відживляють, бачите найкраще з того — пояснив поворотець —, що моя Марійка, яка має вже вісім літ, важить усього 38 фунтів. У шпиталі є чимало дітей з поломаними ногами, бо наслідком поганого відживлюванння мають слабі кости. Як тяжко здобути харчі, найкраще свідчить це, що я часто мусів (хоч працював у фабриці) виходити в другій годині перед крамницю та ставати в чергу, а вже заставав там і по 200 людей, які прийшли переді мною і ждали. Ще згадаю, що літра горівки коштує в Росії 12 рублів, а звичайн. вино 4 рублі.

Коли я приїхав до Мостару та побачив на вулиці всього одного поліцая, здивувало воно мене та я спитався брата, як то є, що в капіталістичній країні, де за словами комуністів робітники страшно невдоволені й раз у раз роблять заворушення, є на вулиці лиш один поліцай, а в Росії, країні пролетарів, від поліції аж кишить. Тайних аґентів по містах цілі хмари й ніколи не знаєш, чи не говориш із аґентом поліції.

На запит, чи широкі народні верстви вдоволені з большевицького режіму, Іветич відповів:

— Далеко там до вдоволення. Де царить голод, де над тобою вічно висить поліційна рука, не може бути вдоволення.

Церкви поруйновані, зате є багато жидівських божниць ненарушених. Ліпші становища заняли жиди. Хто образить жида, того гостро карають. Я мою дитину хрестив потайки. Священика на вулиці не видно, хіба деколи якогось на базарі, як просить милостині. А всеж люди по хатах моляться, хоч у страху, щоб їх поліція на цьому не приловила.

— Чи ваша жінка вдоволена тут у нас?

— Як їй не бути вдоволеною? І хоч я бідний робітник, зароблю стільки, що не терплю нужди, а жінка все каже мені: „Слава Богу, що не мушу вже стояти в черзі!"

Був я теж кілька разів у колхозі. Є там і наші земляки (себто серби), що ще як полонені осталися в Росії. Вони вижидають тієї хвилини, щоб вернутися до Югославії. Та советська влада робить великі труднощі, тай вони не мають грошей на дорогу.

Щоб іще краще зобразити життя в Большевії, поворо-

Улас Самчук.

ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНІ".

(67)

Володько йде швидко. Не зупиняється, не роздивляється навкруги, як тоді в осени. Нема часу. Хотілосяб ще цього дня дістатися до дому, але ледь чи вдасться це. Колиб яку підводу нанесло. Присів би і підїхав би. Ноги відпочилиб, а тоді хоч цілу ніч іти.

цземлие ли по ил ип оие п ои

В полудень на Зелений Дуб дійшов. Сів на пригірку під сосною коло колодязя і пополуднував. Зїв кусень старої паски, що лишилася від Великодня. Зїв шматок сира. Після витягнув з колодязя відро води і все те порядно запив. Трохи прикро з губами. Суховітер облікає їх і вони засихають та репаються. Ноги також промовляють за себе. Поки йшов — нічого. А сів, посидів і вставати не хочеться. Так би й сидів тут до ночі. Ах, як приємно булоб присісти до когонебудь і підїхати.

Як на-то-те з гори затарабанив віз і зза кущів виїхала якась підвода. Володько зрадів. Подивився на коні. Здається, шустрі стригуни. Ще зовсім молоденькі, але нічого собі. На возі дебелий обвітрений дядько.

На більше Володькове щастя дядько підїхав до колодязя і почав напувати коні. Володько визвався витягнути води. Дядько недовірливо зпід насуплених брів подивився на хлопця і мовчки погодився на це. Володько запрацював, викрутив кілька відер і налив повне корито. Коні пють, а дядько посвистом піддає їм смаку. Напилися. Дядько все ще мовчить, загнуздує коні. Володько також не знаходить відповідних слів для розмови, хоч розмовитися необхідно.

Нарешті дядько питає: — А звідки будеш?

— О, здалека. З Тилявки.

— З Тилявки? А де то є? — байдуже, поволі питає далі. Володько коротко і ясно вдовольняє його цікавість. Дядько поправляє на конях шлиї і сідає на віз. Підвезе? Не підвезе? Треба сказати. Ні. Не повертається язик. А дядько вже рушає.

— Чіпляйся там зі заду, — вже на ходу кидає дядько, і Володько миттю використовує нагоду. Підбіг, підскочив і присів зі заду на голій дощі. Коли хлопець уже сидить, на дядька находить сентимент. — Сідай, чуєш, зручніше. Тягни он опалку під себе.

— О, мені й так добре. Дуже добре. Оце трохи підіду. Чортові ножиська болять, знаєте...

Але дядько видно наговорився вже вволю і більше не має бажання. Дорога саме йде в долину і дядько наґнав коні. Володько також не виявляє великого бажання провадити розмову з таким насупленим типом. Їдуть трусячком. Дорога мягка, пісковата. Володько вдоволений. Не знає, куди їде дядько, як далеко відвезе його. Всеодно. Коли дядько звертатиме туди, куди Володькові не подорозі, хлопець зіскочить з воза і все.

Переїхали долину. З обох боків дороги поруб. Ще перед війною почали тут рубати ліс, наставили ґелеток, стосів, кіз і так залишили. Вже засіявся і підріс молоденький запуст. У запусті безліч рясту, співають птахи. дорога зводиться під гору. Коники звільнюють біг і йдуть ходою. Дядько щось міркує, киває головою і звертається півзворотом до Володька.

— А, того... Тиж звідки того... Їдеш? Тож Тилявка аж десь отуди... під того, під Кремянець.

— Я йду з Дерманя.

Перерва. Мовчанка.

По хвилі: — Аааа! З Дерманя. То десь того... отуди, як до того... Отуди під Здовбуново.

— Еге. Коло Мизоча.

— А того... А щож ти там... робив?

— Я там учився. Там є школи. Там є семинарія, — не проминув похвалитися Володько.

— Семинарія? Ого! То мусять бути того... великі училища. То ти, значиця, з отих, як його... Зо студентів. Ой ті студенти... Яб їх колиб узяв. А добре, що німці прийшли. Їйбо добре. Там люди того... скаржаться, а я кажу: добре і шлюс.

— А тож чому?

— Порядок зробили. Чому? Він ще того... чому питає. Яб, коли би був яким міністром, чи там урядником, то того... зібрав би отих самих скубентів та всипав би кожному по двацять пять нагаїв і май.

— А тож чому ви так на студентів? — осмілюється запитати Володько.

— Чому. Він ще того... питає. А революцію хто робив? Хто спрашується? Студенти, каторжане. А ще соціілісти. Тож нація. Скинули царя і порядку нікакого. От так все на вспас, твойо-майо. Ганархія повна. Вилізе тобі на бочку такий горлатор, розверне ротиська і репетує... А до роботи візьми, то його, не бійсь, і гаком не затягнеш. Бо вже у студентах побувавав, на каторзі.

(Далі буде).

теть розповів кілька сміховинок, які там чув.

В Одесі — оповідав він — дістали поліцаї новий однострій: шолом, такий як його носили перед війною німецькі вояки, та білий плащ. Якийсь від січу й голоду заспаний робітник надходить від пристані, а поліцай йому каже: „Здраствуй, коли ви прогнали большевиків?"

Раз заповіли гостину Сталіна й Ворошилова в одному заведенні для божевільних. Управитель заведення вчив цілими днями божевільних, як мають поздоровити високих гостей. Як прийшов Сталін і Ворошилов, божевільні стали кричати: „Да здраствует наш вождь таваріщ Сталін!" Всі кричали, мовчав лише жид, що був сторожем у заведенні.

Сталін йому каже:

— Ти чому мовчиш? — А жид йому відповів:

— Я не варят, то лише варяти кричать.

На смерть засудили трьох людей: німця, українського мужика й жида. Коли їх день перед розстрілом спитали, чого собі бажають, українець сказав. „Трохи солонини й білого хліба!", німець відповів: „Трохи вина й ковбаси!", а жид (то була пізна осінь) каже: „Я хотів би вишень і щоб ви похоронили мене побіч Сталіна".

Колиж йому відповіли, що вишень нема до літа та що Сталін іще живий, жид відповів, що підожде, аж будуть вишні та поки Сталін помре.

Дві жінки їдуть залізницею. Сидять у вагоні тай розговорилися. Одна з них каже, що їде до Петрограду до дочки, а друга до сина до Ленінграду. Обі не можуть надивуватися, як то дуже пішла вперед совєтська техніка, що в одному вагоні можна їхати до двох міст. (Ленінград до революції звався Петроград, а до війни Петербург).

Сталін купався в ріці та став потопати. Якийсь мужик скочив у воду, щоб його вирятувати. Сталін йому каже: „Чи ти знаєш, що ти врятував Сталіна? Жадай від мене, що хочеш, а дам тобі!" — Мужик йому каже: „Прошу тебе, нікому не кажи, що я тебе вирятував, бо люди вбили би мене! То буде для мене найбільша заплата".

Вкінці поворотець сказав, що большевики карають робітників примусовими роботами, за які не платять. Антисемітизм у Большевії великий. Стаханівців ненавидять.

Чи ви були й деінде в Україні, крім Одеси?

— Був, і то в тих часах, коли майже вся подільська губернія вмирала з голоду. Це комуністи нарочно вчинили, щоб знищити українців.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

П. М. — Зібрана жертва на край, з боку газети, не є жертвою, бо стільки требаб заплатити ґазеті за „подяку", себто за місце, яке треба зужити в ґазеті на Вашу оповістку.

Словянська Дем. Федерація, Ню Йорк, Н. Й. — Поміщимо те, що відноситься до українського життя. Памятайте на це при наступних дописах, якщо хочете, щоб вони були поміщені.

Д. Г., Маганой Сіті, Па. — Згадка про виступ піде з англійським текстом. Але про концерт у неділю, дня 6 грудня, треба давати платне оголошення і в нім поміщувати програму.

Оправдана причина.

Діти сперечалися. Один хлопець утікає гордо. Інший хлопець остався і плаче гірко:

— Не плач, Володку. Ти собі ще знайдеш іншого приятеля!

Володко плаче ще ревніше:

— Одначе такого ні! Його батько цукорник!

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ВЧАТЬСЯ.

Нюйорська Стейтова Ліґа Голосуючих Жінок постановила віднестися до кожного члена стейтової леґіслятури з запитами, що мають розкрити, як кожний із стейтових послів і сенаторів дивиться на ріжні важні політичні справи. Жінки сподіваються навчитися дещо з тих допитів. Вони знають, що декотрі з послів і сенаторів може не відповідять нічого. Декотрі дадуть певно викручуючі відповіди, або дадуть гарні, а загальні й нічого не кажучі фрази.

Та чи й це не буде наука?

ЗА ЩО СЛАВА.

Лейді Астор, американка родом, замужна за англійським лордом Астором, та ліберальна посолка до англійського парляменту, виголосила в Торонто, в Канаді, промову до жінок, котру розіслано широко по Америці.

Чомуж ґазети так багато про неї розписалися?

Чи тому, що вона говорить розумні річи? Чи тому, що вона посолка до британського парляменту? Чи тому, що вона жінка лорда?

Чи наводили би її слова, якби вона не була посолкою? Чи писали б ипро неї, якби вона не була жінкою лорда? Чи писалиб про неї, якби вони мали стояти на нічому іншому, як тільки на своїй внутрішній вартости?

АНҐЛЬО-САКСИ И АНҐЕЛИ.

У своїй промові лейді Астор запевняла своїх слухачок, що найкращою цивілізацією в світі є анґльо-саксонська.

„Я не кажу, що анґльо-саксонська раса це раса анґелів", говорила вона, „але я спитаюся вас, де є нині свобода і чи не правда це, що свобода є лишень там, де є анґльо-саксонська форма правління?"

Чи анґели анґльо-сакси чи не анґели, тяжко за це сперечатися, але чи треба бути аж анґелом, щоби забути на такі не-анґльо-саксонські краї, як Швеція, Норвеґія й Данія? Чейже й вони не потребують стидатися перед англійцями своєю свободою.

ДИКТАТОРИ І ЖІНКИ.

Лейді Астор не любить диктатур. Вона хвалиться, що була в кожнім диктаторськім краю, і ні одного не любить. Ні Росії, ні Німеччини, ні Італії.

Чому саме?

„З усіх диктаторів", каже вона, „лиш один турок, Кемаль Паша, має добру ідею про жінки".

Цьому й дивуватися не можна. На теж він і турок.

ЩО ТУРОК ЗНАЄ.

„Кемаль Паша каже, що цивілізація спирається на жінки і він робить усе, що лежить у його силі, щоб жінки думали про цивілізацію краю".

Так пояснює лейді Астор, чому їй подобається Кемаль Паша.

Дуже можливо, що жінки справді підпирають цивілізацію. Але чи й чоловіки не підпирають її трохи?

ВСЮДИ ПРОКЛЯТИЙ НІМЕЦЬ.

Говорила лейді Астор про себе:

„Я є уроджена Вірджінії. Якби я жила тисячу років, я ще була би вірджінкою, а вірджінці теж були англійською кольонією й ми почали її з англійським способом думання, але ми покинули (британську) імперію, бо на її чолі стояв німець".

Лейді натякає на німецьке походження правлячого роду Англії, але чи справді англійці в американській кольонії Вірджінії так дуже не любили німецького акценту англійського короля, що аж збунтувалися проти нього?

УПРОЩЕНА ВІЗИТА.

По своїм відвідті лейді Астор відвідала військовий шпиталь, у котрому є багато канадійських інвалідів із світової війни. Лейді ставила кожному два питання: Як довго він у шпиталі? Як він дивиться на світ?

Всі пануючі, що відвідують військові шпиталі, мають усе два-три постійні питання, з якими звертаються до жовнірів. Питання все такі самі, бо трапляються жовніри, що не знають мови пануючого. Тоді їх навчають відповідей як папуг.

Чи лейді Астор боялася, що в канадійськім шпиталі знайдуться ветерани, що не знають англійської мови?

КЛОПІТ З ТРЬОМА ПИТАННЯМИ.

Мав пруський король Фридрих клопіт навіть з трьома питаннями. Питався він усе своїх жовнірів: Скільки тобі років? Скільки років в армії? Чи вдоволяє тебе поведінка офіцирів і їжа?

Раз якось король забувся й поставив одному жовнірові наперед друге питання, а потім перше. Жовнір відповів як папуга: Служу 28 літ, маю 6 літ. Здивований король спитався: „То хто з нас дурак: ти чи я?"

„Оба, ваше величество!" — відповів жовнір незбентежений.

ПОВИННІ СТИДАТИСЯ?

Прийшла лейді Астор до одної кімнати й застала там двох старших ветеранів, що лежали на сусідніх ліжках.

Їм поставила зовсім оригінальне питання, якого не ставила іншим: „Ви жонаті?"

„Ні", відповіли оба згідно.

„Мені стидно за вас!" — сказала лейді Астор.

Та стид лейді Астор відай був марно страчений. Якби ті два „кавалери" не мали воювати, а мали тільки підпирати цивілізацію, вони, по всякій правдоподібности, булиб оженилися. Принаймні щоб заощадити стиду пані Астор.

ПОСТУПИЛИ ВПЕРЕД?

Директор Бюра Перепису Населення у Вашінгтоні має клопіт з жінками. Каже, що жінки укривають свій вік.

Жінка скаже свій вік, коли їй не більше як 25 літ, або коли їй більше як 35. Жінки у віці від 25 до 35 роблять клопіт Бюру Переписи.

Директор питається: Чи зробили жінки який поступ від 1850-го року, коли жінки теж укривали свій вік?

КРИТИЧНИЙ РІК.

Директор Бюра Перепису пояснює, чому саме жінки стидаються признатись до своїх років, коли їм мине 25 літ.

Каже, що вік укривають переважно незамужні дівчата, а укривають по 25-тім році тому, що 25-тий рік уважають немовби межею, до якої дівчина повинна вийти замуж.

Виходилоб, що по 25-тім році життя дівчина вже вважається „старою панною" і, боячися цього неслушно погірдливого прізвища, укриває свій вік. Коли нині такою межею є 25-тий рік, то нема сумніву, що давніше ця межа в Америці була далеко нижче, може навіть коло 15-го року життя. Отже є певна зміна під цим оглядом. Чи зміна ця на краще, чи на гірше?

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

— Чи можу бачити пана директора?

— Ні. Пана директора нема, та прошу оставити свою візитівку, то я зголошу вас, пане, як директор буде.

— А коли директор буде?

— За два роки, як відсидить . . .

З МАНДРІВОК ПО ЕСПАНІЇ

Коли з Франції переїздимо до Еспанії в місці, де на французько-еспанському кордоні лежить містечко Гендай, то вже чуємо еспанську мову. Та вже й від французького міста Байони переважає еспанська мова. Дійсний кордон творить тут річка Бідаоса. На другому її березі розложилися два міста: **Ірун** (за яке тепер у початках громадянської війни йшов завзятий бій і яке перемінилось у звалища) та **Фуентерабія.** Як Гендай по французькому боці лежить на рівнині, серед зелених лісів і кидається в очі своїми малими, гарними домиками — так знову Ірун, головнож Фуентерабія спадають терасовато до моря. За ними сірі узбіччя гір, а гостинець губиться у серпентинах у їх глибині.

Дорога з Ірину до Сан Себастіяну, гарної пристані над Біскайським заливом, недалека, всього 20 миль з гори на гору, з частим видом на море.

Гарним мостом Марії Христини вїжджається до **Сан Себастіяну.** Відразу видно, що то гарне европейське надморське місто. Вулиці широкі, ясні, гарно виложені, веранди каварень скриваються у тіні цвітучих олеандрів і пальм. Над містом гора Монте Ульха, на яку линвова залізничка, так зв. трансборгадор вивозить туристів, що хочуть налюбуватися краєвидами. Містом перепливає річка Урунеа. У півколистому, широкому заливі є піскова пляжа, засіяна купелевими будинками, на березі скромний „Паляцо Реаль", званий вілею Мірамаре, бувша літня резиденція королівської родини.

Південні узбіччя Піренеїв займає **Навара, Араґонія та Каталонія.** Мешканці тих трьох країн — колись королівств, дуже ненавидять мешканців Кастилії, справжніх господарів півострова. Кастилієць, що надає тон своєю мовою літературі, гордий і хоробрий, замкнений в собі, одначе схильний до лінивства та легкого життя, виявляє ще й сьогодні впливи довготревалої війни з ісламом. Ця війна виплекала в ньому воєвничий нахил, скріпила релігійний фанатизм, витворила інквізицію (слідство, віросповідний суд за проступки проти релігії), а століття геґемонія над світом розбурхала національну гордість, яка нині не дозволяє еспанському ґрандові сумній правді глянути в лице. Зновуж мешканець **Араґонії,** якої столицею є Сараґоса, замкнений у собі й недовірчивий, а коли треба, відважний аж до божевілля, занедбаний і щодо ноші й ума, ненавидить мешканців Кастилії разом із каталонцем. А **катальонець** знову щодо мови та в усій своїй істоті більше є південним французом, веселий, живий, підприємчивий, має вироблений купецький змисл. Тому то Каталонія це провінція Еспанії найбільше промислова, найкраще оброблена та найбагатша. Ще найсимпатичніший тип це **андалузієць,** справжній син півдня. Милий та свобідний, ввічливий для чужинців, любить спів і музику, головнож танці.

Ніде у світі не танцюють стільки, що в Еспанії. Пристрасть до танцю еспанського народу походить здавен-давна, а вже за римських часів був великий попит на „ґадитанські танечниці" (з Кадиксу). Найславніший народний танець це **„фанданьо",** якого рухи повні краси та фантазії. З інших танців відомий **болеро** або араґонська **чота.** Цей останній танець дуже рухливий, живий, скочний танцюють звичайно у вісім пар. У рухах жінок можна тоді запримітити незвичайну зручність і дикість укупі з дитячою наївністю. Музика ґітара, тамбурина при акомпаніяменті кастанетів. До того один ґітарист приспівує. Є ще багато інших танців, із яких неодин вийшов уже з моди й загал його не знає.

Прикметою еспанських жінок є ніжність і аристократична ввічливість, укупі із щирим довірям. Із розмови з ними не пробивається ні розум ні дотеп, не признають двозначности, а всеж еспанки дуже привабливі й милі. Краса еспанок загально відома. Еспанка любить окремішність і таємничість. Свобода звичаїв велика, головно на півдні. Вечоромм і в ночі майже біля кожного дому можна стрінути **„новіо",** себто нареченого, що гуторить із своєю **„новією".** Кожний має в руці ґітару. Коли хтось переходить попри них, ґутірка вривається, відзиваються акорди ґітари, та ледви прохожий пройде кілька кроків, ґітара вривається, а ґутірка починається наново. В усій південній Андалюзії, коли дівчина проводить час до пізної ночі із своїм „новіо", це зовсім природне та навіть у вищих верствах допускальне. Еспанки не є кокетки. У ненависти й коханні не знають облуди. Серця їх не можна ні купити ні продати. Коли коханому загрозить небезпека, коли він згине з чиєїсь руки, вона хапає ніж і мститься за його смерть.

Еспанки пристрасні в усьому, що роблять, у танці та співі, в молитві та коханні, бо така їх вдача.

До невеличкої столиці провінції Навари, Пампльони, треба їхати залізницею через просмик гір Сієра де Алярар (5,400 стіп). На південному узбіччі гір пливе могутня ріка **Ебро,** краєвид не дуже гарний. Узбіччя наґі, повні безодень, річища висфхлі, околиця не поросла деревами, вбога. Ночі тут холодні, та вже в девятій годині рано сонце пече, по дорозі курява, що дух запирає. Навіть на просторі кільканацять миль подорожньому тяжко дістати води. Від спеки можна подекуди сховатися хіба в тіни коркових дерев.

Здовж ріки Ебро та королівського каналу обабіч околиця врожайна завдяки штучному наводненню. Ростинність буйна: **чудові помідори, лани кукурудзи, оливні дерева, міґдали, невеличкі пальмові гаї, коркового дерева, тополь і агав.** Відомі нам добре ріжки (святоіванський хліб), коли ще достигають, виглядають на дереві наче стручки фасолі. Та де лише трохи гостинець відбіжить від каналу, там околиця пустинна, спалений степ, країна жовтої глини, пилу й задушливого горяча. Людей стрічається рідко. Мешканці тутешні недбайливі в одязі, лише плащ (свого роду хустка) носять із фантазією. Колиж ідете залізницею, бачите араґонських селян, що їдять недостиглі помідори.

Сараґоса, столиця Араґонії, над Ебром, гарне місто. Зараз перша вулиця робить приємне вражіння, бо обсаджена з обох боків пальмами, тягнеться простою лінією аж до вулиці Козо, головної артерії міста. Перетинає її друга вулиця, Санта Енграсія, що веде до старого камяного моста з 15 століття, зв. Пуенте Піедра.

Сараґоса здалека робить враження міста церков і монастирів. Найгарніша церква це готицька катедра Ля Сео, з часів Альфонса V (1401-1458), побудована на місці кривавих боїв із маврами, далі церква Нуестра Сеньора Вірджен дель Піляр з багатьома вежами й банями, в середині багато прикрашена з образом Матери Божої. В середині церкви так темно, що образів добре не видно, а їх тут багато й то таких славних малярів, як Веляскез, Мурільо, Вальдез і Зурбаран. У цій церкві є колюмна (піляр), на якій зявилася св. Яковові Мати Божа й відси назва церкви дель Піляр. З інших будівель Сараґоси годиться згадати манастир Санта Енґрасія, збурений почасти в 1808 році.

Над містом знімається замок Альхаферха, що походить іще з арабських часів, пізніше резиденція араґонських королів, осідок інквізиції, тепер касарня. У музею Провінціонале повно памяток із староримських часів.

Столицею промислової Каталонії є **Барсельона.** Має 700,000 населення. Це осідок соціялізму, большевизму й анархізму. Важна й рухлива пристань. Місто складається з двох частин: старого над пристанню і нового, висуненого в глибину суходолу. У пристані живий торговельний рух, головно з Південною Америкою, величезні склади товарів. Церков у Барсельоні 84, а в театрі, найбільшому в цьому краю, може поміститися 4,000 видців. Як у кожному місті, так і тут величава арена для боротьби биків. До пристані веде висаджувана пальмами гарна вулиця, а на її кінці знімається високий памятник Колюмба (Монументо а Кольон). Вулиці неохайні, погано вимощені, повні дір і куп сміття, з яких розходиться поганий запах.

ТОМАС ДЖЕФЕРСОН, АМЕРИКАНСЬКИЙ ДІЯЧ.

Кожнорічне святкування памяти Джеферсона пособляє теоріям правліняя, за які автор Декларації Незалежности у своїм часі завзято боровся. Він порушив важливі політичні справи. Його принципів не-раз приходилось боронити. Сьогодні його поважають не тільки політичні прихильники, але й ті партії, котрі колись були в опозиції. Його розуміння суспільної справедливости принялось особливо серед чужородців. Він до певної міри завдячував свій зріст і силу обороною питань чужинців.

Його життя тісно вяжеться з першими початками історії Злучених Держав. Джеферсон, син заможного землевласника, родився 1743 року. Будучи ще в молодім віці, він приняв гасло: **„Опозиція тиранії це служба Богові".** Це було його провідною думкою підчас вступу до революційного руху, котрий виробив незалежність американським кольоніям.

Довгу карієру Джеферсона можна поділити на три періоди: службу американській революції, реорганізацію рідного стейту Вірджінія та дві каденції як президент Злучених Держав.

Як революціонер, Джеферсон склав безсмертну Деклярацію Незалежности. Другий континентальний конґрес вибрав комітет з пятьох для списання декларації, котрий доручив ту справу Джеферсонові. Він „вляв духа континенту до маніфесту", як пізніше писав про його працю англійський історик. Покликуючись на найкращі думки фільософів усіх віків, він висказав ціль американської революції так рішучо й отверто, що подібних випадків нема багато у всесвітній історії.

По виборенню незалежности Джеферсон вернувся до Вірджінії. Як член делеґації, а опісля ґубернатор того стейту, вспів зреорганізувати стейтовий уряд, даючи тим добрий приклад іншим стейтам. Він зломив політичну й економічну силу кольоніяльних аристократів; добився відлучення церкви від держави та проектував систему публичного навчання. Він боровся за загальне та рівне право голосування і знесення невільництва, але програв, бо в той час це вважалось неможливим до здійснення.

Вашингтон, перший президент Злучених Держав, іменував Джеферсона секретарем стейту у своїм кабінеті. Його опозиція до Александра Гемилтона, першого секретаря скарбу, розвинулась у боротьбу двох противних думок про правління краєм, з чого згодом сформувались дві великі політичні партії. Гемилтон пропаґував сильний центральний уряд і поширення торговлі та індустрії, коли Джеферсон стояв за федерацію вільних хліборобських стейтів, з повною автономією, а центральний уряд з обмеженою владою.

По трьох роках, 1793, Джеферсон уступив з кабінету. Федералісти, прихильники Гемилтона, зросли в силу при уряді. Джана Адамса, федераліста, вибрано президентом після Вашинґтона. Тоді був розвинувся сильний протичужинецький рух, звернений головно проти симпатиків французької революції, котрих підозрівали в інтервенції та примінюванню французьких терористичних метод в Америці. Федералісти, користаючи з нагоди, переперли ухвалення низки законів проти чужинців та бунту. Для натуралізації треба було мешкати чотирнацять років, замісць пять, а президент мав право без суду депортувати „небажаних чужинців" до двох років після приїзду. Було злочином оспорювати уряд, президента та конґрес.

Вважаючи ті закони як наступ на американську свободу та змагання придавити опозицію, Джеферсон орґанізує гострий протест. У кампанії за вибір президента 1800 року підносить тим законам спротив, що причинилось до його вибору президентом. Дальший наслідок кампанії було це, що признано політичним партіям право спротиву урядові словом і друком.

Опозиція до упривілейованих кляс та монополів, відлученя церкви від держави, політична рівність, загальне право голосування, суверенність стейтів і широка самоуправа місцевих урядів були, між іншим, передові принципи, котрих Джеферсон придержувався, будучи президентом.

Він знихтував усі згадані ганебні закони. Важним моментом у його урядуванні було купно території Луізіяни, що більш як подвоїло обшар тодішніх Злучених Держав та отворило нове місце на кольонізацію. Джеферсон до кінця свого життя був передовим громадським діячем. Помер 4. липня 1826 року, якраз у пятьдесяті роковини своєї громадянської діяльности. На його нагробнику вирито напис: „Автор Декляраціі Незалежности, Законів Свободи Віри у Вірджінії та Основник Університету у Вірджінії".

ФЛІС.

Спокій.

Судця: Інші авантурники принайменше билися лише пястуками, а ви до бійки вжили крісла!

Підсудний: Та так, одначе хай пан суддя візьмуть це під увагу, що я скоро привернув спокій!

—о—

Жінка: — Що тобі лікар порадив?

Чоловік: — Сказав, що я потребую спокою та щоби два тижні не показуватися в офісі.

Жінка: — А ти що?

Чоловік: — Я сказав, що коли я в офісі, то це мої одинокі години відпочинку.

— На жаль, не можемо обезпечити вас на життя.

— Чому?

— Бо ви маєте вже 94-тий рік життя.

— То мене дуже дивує, бож статистика виказує, що в тих літах дуже мало людей умирає.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

КАРНЕҐІ, ПА.

З Листопадового Свята на інвалідів.

В неділю, 15. листопаду, відбулося в нас Листопадове Свято, яке влаштовувала укр. парохія св. Петра і Павла. По читаній Службі Божій о. М. Кучер відслужив панахиду, а по співаній парастас за душі героїв, поляглих за кращу долю України. На парастасі були присутні члени з братств, товариств, сестрицтв і клюбу, разом зі своїми прапорами, коло гарно прибраної і заквітчаної могили.

Вечором того самого дня відбувся концерт у честь борців, що впаги за волю України. Вступне слово виголосив о. М. Кучер, згадавши ціль свята та наводячи світлі подвиги Української Армії.

По вступнім слові був живий образ, який представляв діточок, що моляться біля могили стрільця, а над ними Україна. За Україну була Маруся Микита. В концерті брав участь хор церковний, та хор дитячий. Хор церковний співав такі пісні: Со святими упокой, Заквітчали дівчатонька, Гей там на горі женці жнуть і Їхав я коло млина. А хор дитячий співав: О Україно, О спомагай нас, Діво Маріє, Видиш, брате мій, Ми йдем вперед, Ой у полі нивка, Ой та зажурились Стрільці Січовії, Стрілець на світі велий пан, і Бо війна війною. Концерт був переплітуваний деклямаціями шкільних дітей, які віддеклямували Берімся до праці, Ми не кинемо зброї своєї, Хрест, Січові Стрільці, Віночок на могилу, Любіть Україну, Стрілецька могила, Не спіть, Край у пожежі, Чи винні ми, та Слава не поляже.

Хор церковний і дитячий співав під проводом дяковчителя Й. Прокопа, який доложив багато праці, щоб концерт випав добре, що й дійсно доказав, бо зібрані нагороджували всі пісні оплесками. Святочний реферат виголосив о. Володимир Козоріз з Пітсбурга. Реферат був дуже повчаючий, що обіймав багато історичних фактів, які свідчать про те, що Україна воскресне як велика держава і обєднає ввесь свій нарід від Попраду аж по Кавказ.

Опісля забрав голос о. М. Кучер, парох місцевої церкви, згадуючи про інвалідів, які не мають забезпеки, та просив про жертви. На українських інвалідів зібрано $25.00, які переслано до Обєднання. Кінцеве слово мав предсідник парохії Іван Корба, що подякував усім за участь у святі і накликав до єдности. Св[...] закінчено відспіванням ги[...]нів: Ще не вмерла Укра[...] і Май контрі.

Михайло Медвідь[...]
секретар паро[...]

Здоровий людський розу[м]

— Що, на розправі хоче[ш] представити мене як духо[вно] менше вартного?!

— Алеж, мій коханий, що [ви] духово ненормальні, це м[у]сить вам сказати ваш здор[о]вий людський розум!

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ.

(62)

Згадка про двох білих людей, які мали бути вбиті і зїджені цього вечора, навіяли серце білої дівчини холодом. Бо не лиш обридливою була сама гадка про людоїдство для дівчини, вихованої в европейській цивілізації, але серед тих білих вязнів міг знаходитись мужчина, за яким вона приїхала до Африки, щоб його відшукати.

Невже доля судила для неї тепер бути свідком його смерти, та ще й до того в характері „великої жрекині" цих дикунів? Але опиратись волі жерця Люлімі було слабим виходом із ситуації. Вона напружувала всю свою увагу, щоб щонебудь придумати. Здавалося, що положення було безвихідне. Вона німо поглядала довкруги і її очі все натрапляли на голодного леопарда.

„Як приведуть вязнів", сказав їй на закінчення Люлімі, „ти будеш готова до церемонії". Після цих слів він приказав відвести її назад до темної кімнати, що була призначена для „високої жрекині". Там вона мала очікувати вечора, на якому мав відбутися бенкет у полученню зі стравами з чоловічого мяса.

Тимчасом два білі вязні, окружені довкруги дикунами, справді зближалися крок за кроком до канібальського замку. Ще ні один вязень, що переступив поріг цього замку, не вернувся звідти живий. Кид поглядав часто на Тарзана, якого сильні мязи деколи навівали його надією: „А може нам удасться якось втекти? — питав він. Тарзан мовчав.